

Kitâbiyat Book Reviews

The Study Quran: A New Translation and Commentary

Seyyed Hossein Nasr v.dğr.,

New York: HarperCollins Publishers, 2015, 1988 sayfa.

HarperCollins Yayınevi tarafından 2015 yılında basımı gerçekleştirilen *The Study Quran*, İngilizce Kur'an evirilerinin son örneklerinden biridir. Mushaf tertibine göre hazırlanmış Kur'an çevirisi ayrıca sayfa altı tefsir metni ve kitap sonu makale eklerinden oluşmaktadır. Esasen eviri ve tefsirin birlikte yer aldığı eserlere çok da yabancı değiliz. Özellikle Hasan Basri antay'ın meali ile Muhammed Esed'in yazdığı *Translation of the Qur'an* adlı eserler bu tarzın önemli iki örneğidir. Dolayısıyla bu tarz eserler sadece bir eviri niteliğinde olmayıp açıklamalarıyla ayrıca birer tefsir hüviyetindedir. Zaten eserin bu özelliği *A New Translation and Commentary* ifadesiyle başlığına da yansıtılmıştır.

Kısa bir tefsirin bu tür eserlerde yer alması Kur'an'ın anlam çerçevesini ortaya koymada çevirinin tek başına yeterli olmadığı izlenimi verdiğini belirtmek gerekir. Bu, sadece aktarım dilinin yetersizliği gibi birçok farklı sebeple ilgili olmayıp bazan anlam üzerinde farklı yorumların varlığına ve bir tercihte bulunmak yerine bunları aktarmanın daha faydalı olacağı kanaatinden de kaynaklanmaktadır.

Diğer bir deyişle, kısa ve zl bir tefsir metninin yer alması, klasik tefsir literatüründe oluşan anlam zenginliğini sonraki nesillere aktarma ve değerli herhangi bir yorumu atlamama hassasiyetinden kaynaklanıyor olabilir.

Bazan bu hassasiyet yerini farklı bir amaca da bırakabilmektedir. Meselâ bu, anlam çokluğu ve ihtilâfları arasında bir tercihte bulunmayı ve okuyucuyu yönlendirmeyi amaçlayabilmektedir. Bu amaç klasik meal çalışmalarında kendini parantez içerisinde gösterirken bu tür eserlerde kısa açıklamalar şeklinde tezahür eder. Dolayısıyla *The Study Quran*'da çeviri ile yetinilmeyip ayrıca kısa bir tefsir bölümünün bulunması hangi amaca yönelik olduğu hususunda merak uyandırmaktadır.

Eserde ayrıca daha önce tefsir veya Kur'an çevirilerinde görmediğimiz makale ekleri bulunmaktadır. Makaleler Kur'an araştırmaları ve tefsir alanında uluslar arası niteliklere sahip akademisyenlere aittir. Muhammed Mustafa el-A'zamî, Muhammed Abdel Haleem, Walid Saleh, William C. Chittick, Hamza Yusuf bu isimler arasında yer almaktadır. Burada dikkat çeken nokta bu ekleri kaleme alan akademik isimlerden ziyade ele alınan konulardır. "Kur'an tarihi", "Kur'an çevirileri", "Kur'an tefsiri", "sûfi yorumculuk", "fikhî yorumculuk", bilimsel tefsir", "İslâm sanatları ve Kur'an", "Kur'an ahlâkı", "konu olarak savaş-barış", "fetih", "din değiştirme" gibi çok farklı konular yelpazesinin niçin bir araya getirildiği sorusu okuyucunun ilgisini çekecek diğer bir noktadır.

The Study Quran geniş bir editörler ekibi tarafından hazırlanmış büyük bir emeğin ürünü olarak karşımızda durmaktadır. Seyyed Hossein Nasr (Türkçe'deki yaygın kullanımı Seyyid Hüseyin Nasr) başkanlığında Caner Dağlı, Maria Massi Dakake, Joseph E. B. Lumbard ve Muhammed Rustom bu editörler ekibinde yer almakta ve eserin ortaya çıkmasında farklı görevleri yerine getirmektedirler. Seyyid Hüseyin Nasr eserin yönetiminde en üst konumda bulunmakta, çeviri ve tefsir bölümleriyle eklenen makalelerin derlenmesinde son karar verici konumda yer almaktadır. Eserin oluşumunda ve yazımında Seyyid Hüseyin Nasr'ın gelenekçi ve çoğulcu perspektifinin yansımaları hiç şüphesiz açık bir şekilde görülmekte ve eseri daha önemli bir konuma taşımaktadır.

Eserin çeviri ve tefsir bölümleri ise ekip tarafından paylaşılarak yazılmıştır. Caner K. Dağlı Bakara (2), Âl-i İmrân (3), Enfâl (8), Tevbe (9) sûreleri ile birlikte ayrıca Enbiyâ (21)-Kasas (28) sûreleri arasındaki bütün sûrelerin tefsiri ile listesindeki Enbiyâ (21) sûresi hariç diğer sûrelerin çevirisini yapmıştır. Maria Massi Dakake ise Nisâ-A'râf (4-7), Nahl-Meryem (16-19) arasındaki sûrelerin tefsiri ile; Nisâ-A'râf (4-7), Yûnus-Yûsuf (10-12), İbrâhim-Enbiyâ (14-21) arasındaki sûrelerin ise çevirisini yapmıştır. Joseph E. B. Lumbard ise belki de bu eserin yazımında en fazla sûrenin çeviri ve tefsirini yapmış görülmektedir. Lumbard Fâtîha (1) sûresinin çeviri ve tefsiri ile Ankebût-Nâs (29-114) arasındaki bütün sûrelerin çeviri ve tefsirini yapmıştır. Muhammed

Rustom ise Yûnus-Hicr (10-15) arasındaki sûreler ile Tâhâ (20) sûresinin tefsirini yapmıştır. Editör ve yazarlar arasındaki en önemli ortak nokta tamamının müslüman olmasıdır.

Kendisine yardımcı olmaları için sadece müslüman akademisyenleri seçmiş, aynı inanca, etnik kökene veya coğrafi bölgeye sahip olmamalarına özen göstermiş ve farklılıklara yer açmış olduğunu Seyyid Hüseyin Nasr özellikle vurguluyor. Böylece eserin daha evrensel olacağına ve geleneksel İslâm'ı yansıtacağına inanmıştır. Metinde "geleneksel" vurgusu ön plandadır. Bunun anlamının klasik tefsir yazımında kullanılan geleneksel üslûp ve tipolojiler olmadığı metin okununca görülmektedir. Klasik usul ve tipolojiler denilince akla, geleneksel yaklaşımlar ve rivayet, dirayet gibi tefsir formları gelmektedir. Oysa bu eserde geleneksel demek, son iki yüzyılda ortaya çıkan modernist ve selefi (köktenci, fundamentalist) olmamak anlamına gelmektedir. Yani bu kavram, İslâm'ın uzun tarihi boyunca inşa ettiği geleneksel yorum hazinesi anlamına gelmektedir. Bu anlayışa farklı yorumlar, mezhepler ve yönelimler de dahildir. Dolayısıyla geleneksel vurgusu geçmişte dile getirilmiş farklı yorumlar ve anlamlardır.

Ayrıca Batı'da Kur'an araştırmalarının öncülüğünü yapan oryantalist kimliklerin bu eserde yer almaması özellikle dikkat edilen bir nokta olmuştur. Eserin gerek yorum kısmı gerekse makale eklerinde hiçbir gayrimüslim veya oryantalist bir yazarın makalesine yer verilmemesine ve görüşlerine referans yapılmamasına çalışıldığı görülmektedir.

Dolayısıyla çeviri ile birlikte sayfa-altı kısa bir tefsire yer verilmesi, geleneksel İslâm anlayışlarının tarih boyunca tartıştığı farklı yorumları ve görüşleri aktarma gayretiyle açıklanabilir. Eserin en hassas olduğu noktanın, farklı ve yeni görüşleri sunarak yeni tartışmalara sebep olmak veya tek bir görüşü okuyucuya aktararak onu yönlendirmeye gitmekten kaçınmak olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönüyle eser hem bilgi vermekte hem de okuyucuya tercih hakkı sunmaktadır. Dolayısıyla okuyucu gelenekte tartışılmış olan anlamları takip ederek geçmişteki çoğulcu yaklaşımı görmekte; tek doğru anlam arayışından vazgeçmektedir.

Editörler grubu içerisinde yer alan isimlere bakıldığında, genellikle farklı coğrafyalardan ve etnik kökenlerden geldikleri görülür. Ancak her biri yine de Nasr ile birlikte akademik ve bilimsel çevrelerde yer almakta, bu isimlerin aynı entelektüel vizyona ve akademik perspektife sahip oldukları müşahede edilmektedir. Bu tür kitaplarda bireysel yorum farklılıklarından kaçınmak mümkün olmasa da bu eserde ortak bir metin oluşturma kaygısı

ve geleneksel yorum hazinesini aktarma amacı, bu durumu en aza indirmiş görünmektedir.

Tefsir bölümü incelendiğinde klasik yorum yönteminin hâkim olduğu görülür. Sûre hakkında temel bilgiler verilmekte, ardından her âyetin tek tek tefsiri yapılmaktadır. Yorum sırasında âyetin âyetle ve hadislerle tefsirine önem verilmekte, ardından geleneksel anlayış özetlenerek sunulmaktadır. Bazı âyetlerin açıklamaları için son bölümde yer alan makaleler referans gösterilmektedir. Meselâ Âl-i İmrân sûresinin 85. âyetinde geçen, “İslâm’dan başka din kabul edilmeyecektir” ibaresi için Joshep Lumbard’a ait “The Qur’anic View of Sacred History and Other Religions” (1765-1784 sayfalar arası) adlı makalede yer alan “İslâm’ın evrensel din olgusu” görüşü referans gösterilmektedir.

Eserin yazım aşaması ve arka planı hakkında yaptığımız araştırmanın bizi ilginç bir noktaya götürdüğünü yazmak durumundayım. Şöyle ki *The Study Quran* çalışması her ne kadar 2015 yılında yayımlanmış olsa da, HarperCollins Şirketi daha önce benzer bir projeye 1993 yılında *Study Bible* adını taşıyan bir çalışma ile imza atmıştır. Bu çalışmada da benzer bir yöntem kullanılarak Kitâb-ı Mukaddes’in çevirisi ve yorumu, ek makaleler ve haritalar yer almaktadır. Bu eserde de farklı yorum birikimlerinin bir araya getirilerek geleneksel anlayışın ön plana çıkarılma kaygısı bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığı zaman, *The Study Quran* ile *Study Bible*’in bir projenin iki eseri olduğu izlenimi uyanmaktadır. Sonuç itibarıyla *The Study Quran*, kutsal kitap yorum gelenekleri içerisinde oluşan zengin görüş ve düşünceleri bir potada eritmeyi ve tek bir bakış açısı veya kimlik üzerinden değil, farklılıkları bir araya toplayan çoğulcu bir yaklaşım tarzında yazılan *Study Bible*’in İslâmî yüzü gibi durmaktadır.

Necmettin Gökçür

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi